

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-51>

УДК 339.9:331.556.4]:614.46

МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ ЯК ФОРМА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

INTERNATIONAL LABOR MIGRATION AS A FORM OF INTERNATIONAL ECONOMIC ACTIVITY

Дугієнко Наталя Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4551-5548>

Рубан Альона Андріївна

студентка,
Запорізький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7398-9492>

Duhiienko Natalia, Ruban Aliona

Zaporizhzhia National University

Стаття присвячена дослідженню сучасних глобальних тенденцій розвитку та поширення міжнародної трудової міграції як форми економічної діяльності. Проаналізовані новітні особливості міжнародної міграції трудових ресурсів. Представлена динаміка зміни міграційних процесів у кількісному вираженні, а також розглянуті причини нерівномірності працевлаштування мігрантів за гендерною ознакою. Визначена сучасна географічна спрямованість трудових мігрантів, та особливості галузевого розподілу. Проведено дослідження актуального стану міжнародного ринку праці та оцінка впливу пандемії COVID-19 на процеси міграції робочої сили.

Ключові слова: міжнародна трудова міграція, робоча сила, міжнародна організація праці, міграція трудових ресурсів, міжнародний ринок праці.

Статья посвящена исследованию современных глобальных тенденций развития и распространения международной трудовой миграции как формы экономической деятельности. Проанализированы особенности международной миграции трудовых ресурсов. Представлена динамика изменения миграционных процессов в количественном выражении, а также рассмотрены причины неравномерности трудоустройства мигрантов по гендерному признаку. Определена современная географическая направленность трудовых мигрантов и особенности отраслевого распределения. Проведены исследования актуального состояния международного рынка труда и оценка влияния пандемии COVID-19 на процессы миграции рабочей силы.

Ключевые слова: международная трудовая миграция, рабочая сила, международная организация труда, миграция трудовых ресурсов, международный рынок труда.

The article is devoted to the study of modern world trends in the development and spread of international labor migration as a form of economic activity. International migration of labor resources is considered in the article as a global process, which is characterized by a high level of influence on public life, demographic and political situation, as well as the socio-economic development of both an individual country and the world economy as a whole. The research methodology is based on the methods of theoretical generalization, analysis and synthesis, comparison and dynamics. The method of theoretical generalization is used in the article to describe the concept and historical trends in the development of migration processes in the world. In turn, the methods of analysis and synthesis were used to conduct a detailed study of existing scientific publications and research on the development of labor migration. On the basis of the analysis, the previously unexplored features of migration processes were identified, and the relevance of the selected topic was confirmed. Using comparison methods and dynamics, the article carried out a comparative analysis of the features and trends in the development of international labor migration, which was built on the basis of the official reports of the International Labor Organization for 2013, 2017 and 2019. Changes in the global level of participation of labor migrants and non-migrants in the indicator of the total labor force are analyzed, and the forecast of experts regarding the development of this indicator and the reasons for its decline is considered. The dynamics of changes in migration processes in quantitative terms is presented. The article also examines the factors of the existing uneven employment of migrants by gender. The current geographic focus of labor migrants

and the specifics of uneven sectoral distribution have been determined. A study of the current state of the international labor market has been carried out. The study analyzed the impact of the COVID-19 pandemic on labor migration processes. Losses in the world labor market as a result of the economic crisis caused by the spread of the pandemic, as well as further trends in the development of the global economy are considered.

Keywords: international labor migration, labor force, international labor organization, migration of labor resource, international labor market.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку світового господарства міграційні процеси є досить звичними явищами, адже людство постійно перебуває в русі. Історично склалося, що головною рушійною силою до завоювання нових територій, розвитку різних культур та зміни місця проживання цілих народів було постійне прагнення людства до покращення рівня життя та власного добробуту.

Починаючи з другої половини ХХ століття міграція робочої сили набула глобального характеру, охоплюючи всі країни світу, соціальні верстви та різні сфери суспільного життя.

Сьогодні, характеризуючись високим рівнем впливу на громадське життя та соціально-економічний розвиток світу в цілому, трудова міграція є об'єктом міжнародного регулювання та одним із вагомих чинників розвитку будь-якої країни. Тож пріоритетним завданням світового співтовариства можна визначити виокремлення з такого глобального явища максимально позитивних ефектів і зведення до мінімуму його негативних наслідків.

Отже, міграція людського ресурсу є дуже важливим об'єктом аналізу, бо її вплив може поширюватися не лише локально – на стан розвитку економіки однієї країни, її наслідки можуть виявитися глобальними та впливати на світову економіку в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міграційних процесів, як історичних, так і тих, що відбуваються в сучасних умовах висвітлені у працях багатьох науковців.

Поняття міграційного руху населення, визначення видів, класифікацій та особливостей міграції наведені у працях таких науковців як М. Вебер, Е. Равенштейн [1, с. 167–235], І. Ямзін, В. Волощінін, О. Хомра, А. Романюк, У. Томас, Ф. Знанецький [2], М. Пулен, Ю. Римаренко, Т. Драгунова, В. Шелюк, М. Окольські, М. Тодаро [3, с. 138–148], та інші.

Проблематика трудової міграції населення України знаходить своє відображення у працях С. Бандур, О. Бугрової, О. Вишневської, О. Гладун, І. Гнибіденка, В. Джамана, Є. Дроня, В. Заньковського, К. Іглицької, І. Кизими, А. Кирчіва, О. Коржик, В. Кравченка,

Е. Лібанової, О. Малиновської, Т. Петрової, О. Позняка, С. Полковниченка, І. Прибиткової, М. Романюка та інших.

Ці науковці ґрунтовно досліджували суть явища трудової міграції, та сприяли розробці ефективних методів регулювання міграційних процесів. Проте, сучасні умови та наслідки пандемії COVID-19, що вплинули практично на всі сфери життєдіяльності, можна вважати переломним моментом для міжнародного ринку трудових ресурсів та процесів міграції робочої сили.

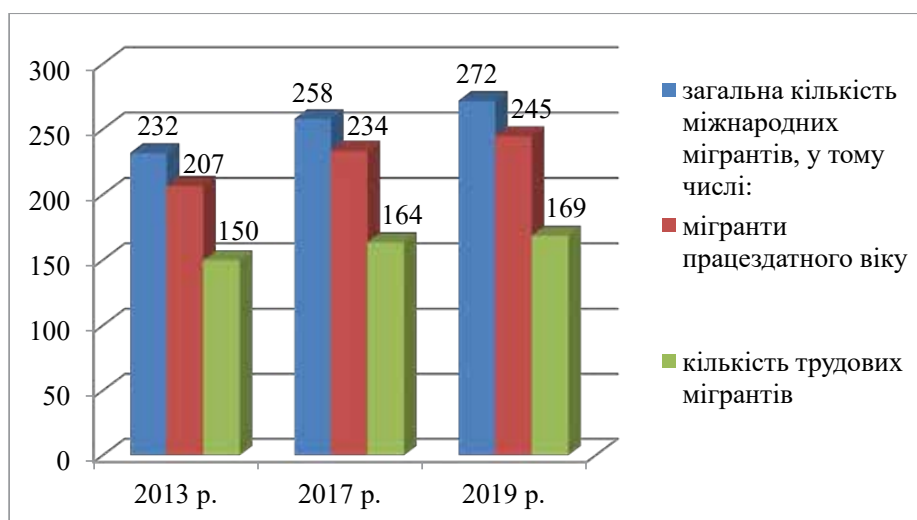
Тож необхідним є постійне дослідження питань міграційного руху населення, який потребує певного рівня контролю для забезпечення стійкого економічного зростання країни.

Формулювання цілей статті. Метою даної роботи є аналіз сучасних особливостей такого складного соціально-господарського та глобального процесу як міжнародна міграція трудових ресурсів; дослідження актуального стану міжнародного ринку праці та оцінка впливу пандемії COVID-19 на процеси міграції робочої сили.

Виклад основного матеріалу дослідження. Друга половина ХХ століття характеризувалася активним розвитком міжнародної міграції робочої сили, що стала важливою частиною процесу інтернаціоналізації світового господарства та виробництва. Сьогодні міжнародний ринок робочої сили органічно співіснує з іншими ринками світової економіки, людська праця залишається одним із головних факторів виробництва будь-якої галузі.

За даними останнього дослідження Міжнародної організації праці «ILO Global Estimates on International Migrant Workers. Third edition» у 2019 році кількість міжнародних мігрантів в світі складала 272 млн. осіб, з них 169 млн. осіб – трудові мігранти [4, с. 11]. Варто зазначити, що загальна кількість трудових мігрантів зростає з кожним роком, про що свідчать дані регулярних доповідей МОТ (рис. 1).

Проаналізувавши наведені дані, можна зробити висновок, що кількість трудових мігрантів за шість років зростає на 12,7%. Проте їх доля у загальній кількості міжнарод-

Рис. 1. Динаміка зміни кількості та структури міжнародних мігрантів в світі (млн. осіб)

Джерело: розроблено на основі [4, с. 11; 5, с. 5; 6, с. 11]

них мігрантів майже не змінилася: у 2013 році вона складала 64,6%, у 2017 році – 63,6%, а у 2019 році – 62,1%. Це говорить про те, що збільшення загальної кількості міжнародних мігрантів більшою мірою відбувається саме за рахунок розвитку трудової міграції.

Якщо аналізувати динаміку трудової міграції з точки зору гендерного розмежування, кількість чоловіків-мігрантів стабільно перевищує показник жіночої міграції та складає в середньому 56,7%.

Меншу частку жінок-мігранток можна пояснити тим, що вони стикаються з більшою кількістю економічних та неекономічних перешкод як трудові мігранти. Також існує більша ймовірність того, що жінки мігрують разом зі своїми чоловіками за сімейними обставинами, аніж для пошуку роботи. Вони частіше стикаються з гендерною дискримінацією на ринку праці, а відсутність налагоджених соціальних зв'язків ускладнює процес поєднання роботи та сімейного життя в іноземній країні.

Міжнародні мігранти мають більшу участь у загальній робочій силі, ніж не мігранти, але показники зменшуються для обох груп.

У 2013 році трудові мігранти становили 72,7% серед загальної кількості мігрантів працездатного віку, але 70% у 2017 році та 69,0% у 2019 році (рис. 2).

За прогнозами МОП, загальне зниження рівня участі мігрантів у показнику робочої сили, що спостерігається з 1990 р., триватиме щонайменше до 2030 р. [4, с. 12].

Ймовірними причинами є демографічні (наприклад, старіння населення у більшості

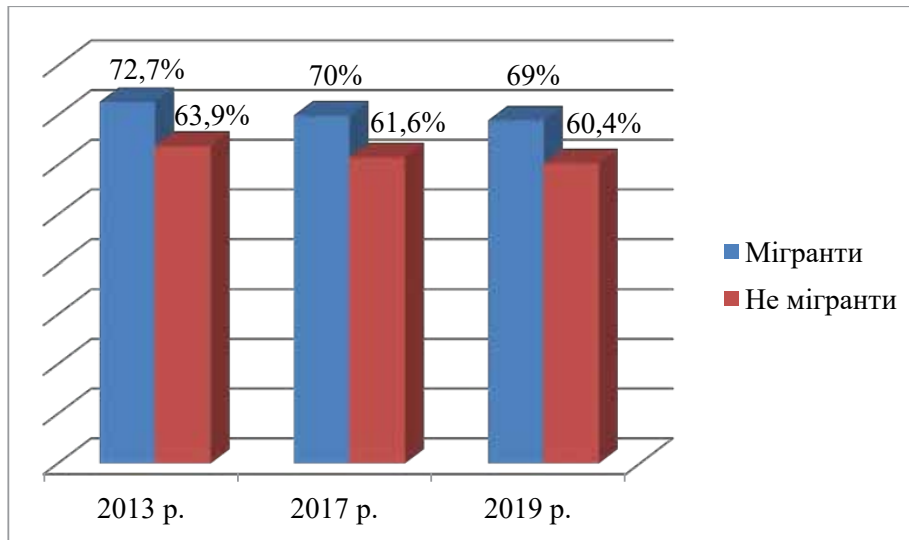
країн з високим рівнем доходу) та технологічні зміни, сучасна ситуація на ринку праці та зміни у міграційних політиках багатьох держав. Щодо міжнародних мігрантів, додатковими факторами можуть бути дискримінація на ринку праці та перешкоди для працевлаштування, недостатній рівень володіння мовою тощо.

Внаслідок того, що пунктом призначення міжнародних трудових мігрантів здебільшого є розвинуті країни, у 2019 році там було зосереджено понад дві третини від загальної кількості трудових мігрантів.

За даними МОП, у 2019 році в країнах Європи та Центральної Азії було працевлаштовано близько 37,7% трудових мігрантів, ще 25,6% в пошуках роботи прямували до Американського континенту. Арабські держави і Азіатсько-Тихоокеанський регіон в свою чергу прийняли близько 28,5% всіх трудових мігрантів. В Африці трудових мігрантів налічувалось 8,1% від їх загальної чисельності [6].

У багатьох країнах-призначення трудові мігранти становлять значну частину робочої сили і виконують основну роботу в таких важливих секторах, як охорона здоров'я, транспорт, сфера послуг, сільське господарство і харчова промисловість. Тим самим, вони вносять вагомий вклад в соціально-економічний розвиток цих країн.

За даними останньої доповіді Міжнародної організації праці, розподіл трудових мігрантів по сферах зайнятості є нерівномірним: 66,2% трудових мігрантів зайнято в сфері послуг, 26,7% – у промисловості, 7,1% – у сільському господарстві [4, с. 13].

Рис. 2. Глобальний рівень участі трудових мігрантів та не мігрантів у загальній робочій силі

Джерело: розроблено на основі [4, с. 12; 5, с. 5; 6, с. 12]

Варто також зазначити про гендерну нерівномірність зайнятості мігрантів: у сфері послуг більшу частку працевлаштованих мігрантів складають жінки, у промисловості – чоловіки.

Проте, за даними доповіді Міжнародної організації праці – «COVID-19 and the world of work» 2020 рік став переломним для міжнародного ринку трудових ресурсів, адже пандемія повноцінно змінила хід подій.

Втрати робочого часу протягом 2020 року порівняно з четвертим кварталом 2019 року склали 8,8% і були еквівалентні втраті 255 млн робочих місць – це майже в чотири рази більше, ніж під час глобальної фінансової кризи 2009 року. Сюди також відносять втрати, пов'язані як зі скороченням робочих годин серед працюючих, так і з небувалим за масштабами безробіттям: роботу втратили близько 114 млн осіб. В результаті трудові доходи скоротилися на 8,3%, що становить 3,7 трлн доларів, або 4,4% глобального ВВП [7, с. 1].

Варто зазначити, що за прогнозами експертів втрати робочого часу у 2021 році будуть значно вищими, аніж передбачалося раніше, а збільшення розриву у відновленні серед розвинутих країн та країн, що розвиваються, загрожує глобальній економіці в цілому.

У доповіді МОП «ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Eighth edition» від 27 жовтня 2021 року зазначається, що скорочення робочого часу у 2021 році порівняно з четвертим кварталом 2019 року складатимуть 4,3%, що еквівалентно втраті 125 млн робочих місць із повною зайнятістю (за попередніми прогно-

зами очікувалося, що ця позначка складатиме 3,5%) [8, с. 2].

На думку Гая Райдера – генерального директора МОП, існує лише один шлях до стабільного та довгострокового глобального відновлення ситуації на міжнародному ринку праці [9]. А саме відновлення, орієнтоване на людину, на забезпечення зайнятості, доходу та соціального захисту населення, дотримання прав трудящих та громадський діалог; фокусування на тому, аби життя стало кращим, ніж до пандемії.

Висновки. Отже, регулювання трудової міграції на національному та міжурядовому рівнях, з метою мінімізації можливих негативних наслідків та підсилення позитивних ефектів даного явища, на нашу думку, є обов'язковим.

За відсутності узгоджених дій щодо посилення співробітництва на міжнародному рівні з метою більш ефективного та рівномірного відновлення економік країн від впливу пандемії COVID-19, розрив показників продуктивності праці між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, буде лише збільшуватися й може стати найбільшим за останні 15 років. На сьогоднішній день цей розрив більшою мірою викликаний нерівномірністю розподілу вакцин та рівня вакцинації населення відповідно. Отже дуже важливим є посилення міжнародного співробітництва щодо допомоги країнам із низьким рівнем доходу у збільшенні рівня вакцинації та його наближення до рівня розвинутих країн. Крім порятунку життів, це дозволить забезпечити більш рівномірний процес відновлення економіки та ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ravenstein E.G. The Laws of Migration. *The Journal of the Statistical Society of London*. 1885. 48(2). 167–235.
2. Томас и Знанецкий «Польский крестьянин в Европе и Америке». URL: <https://socna5.at.ua/publ/1-1-0-35>
3. Todaro M. P. A model of labor migration and urban un employment in less developed countries. *American Economic Review*. 1969. 59(1). 138–148
4. ILO Global Estimates on International Migrant Worker. Third edition. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_808935.pdf
5. ILO Global estimates on migrant workers. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_436330.pdf
6. Global labour migration increases by five million. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_808884/lang--en/index.htm
7. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Seventh edition. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf
8. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Eighth edition. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_824092.pdf
9. Что ждет рынок труда в 2021 году – обзор МОП. URL: <https://news.un.org/ru/story/2021/01/1395062>

REFERENCES:

1. Ravenstein E.G. (1885) The Laws of Migration. *The Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167–235.
2. Thomas and Znaniecki «Pol'skij krest'yanin v Evrope i Amerike» [The Polish Peasant in Europe and America]. Retrieved from: <https://socna5.at.ua/publ/1-1-0-35>
3. Todaro M.P. (1969) A model of labor migration and urban un employment in less developed countries. *American Economic Review*, 59(1), 138–148
4. ILO Global Estimates on International Migrant Worker Third edition. Retrieved from: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_808935.pdf
5. ILO Global estimates on migrant workers. Retrieved from: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_436330.pdf
6. Global labour migration increases by five million. Retrieved from: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_808884/lang--en/index.htm
7. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Seventh edition. Retrieved from: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf
8. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Eighth edition. Retrieved from: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_824092.pdf
9. Chto zhdet rynek truda v 2021 godu – obzor MOP [What awaits the labor market in 2021 – ILO overview]. Retrieved from: <https://news.un.org/ru/story/2021/01/1395062>